

Звіт за результатами дослідження оцінки потреб у сільськогосподарській сфері Полтавської та Хмельницької областей, листопад 2023

Дослідження проводилось у листопаді 2023 року у Хмельницькій та Полтавській областях. В інтерв'юванні взяли участь 60 голів домогосподарств у сільськогосподарській сфері (по 30 в кожному регіоні). До вибірки увійшли представники 10 населених пунктів (по 5 з кожного регіону). У Полтавській області дані було зібрано з Михайлівської, Нехворощанської, Білицької, Білоцерківської та Котелевської громад. У Хмельницькому регіоні опитування проводилося у Новодунаєвецькій, Ярмолинецькій, Війтовецькій, Ізяславській, Новоушицькій територіальних громадах.

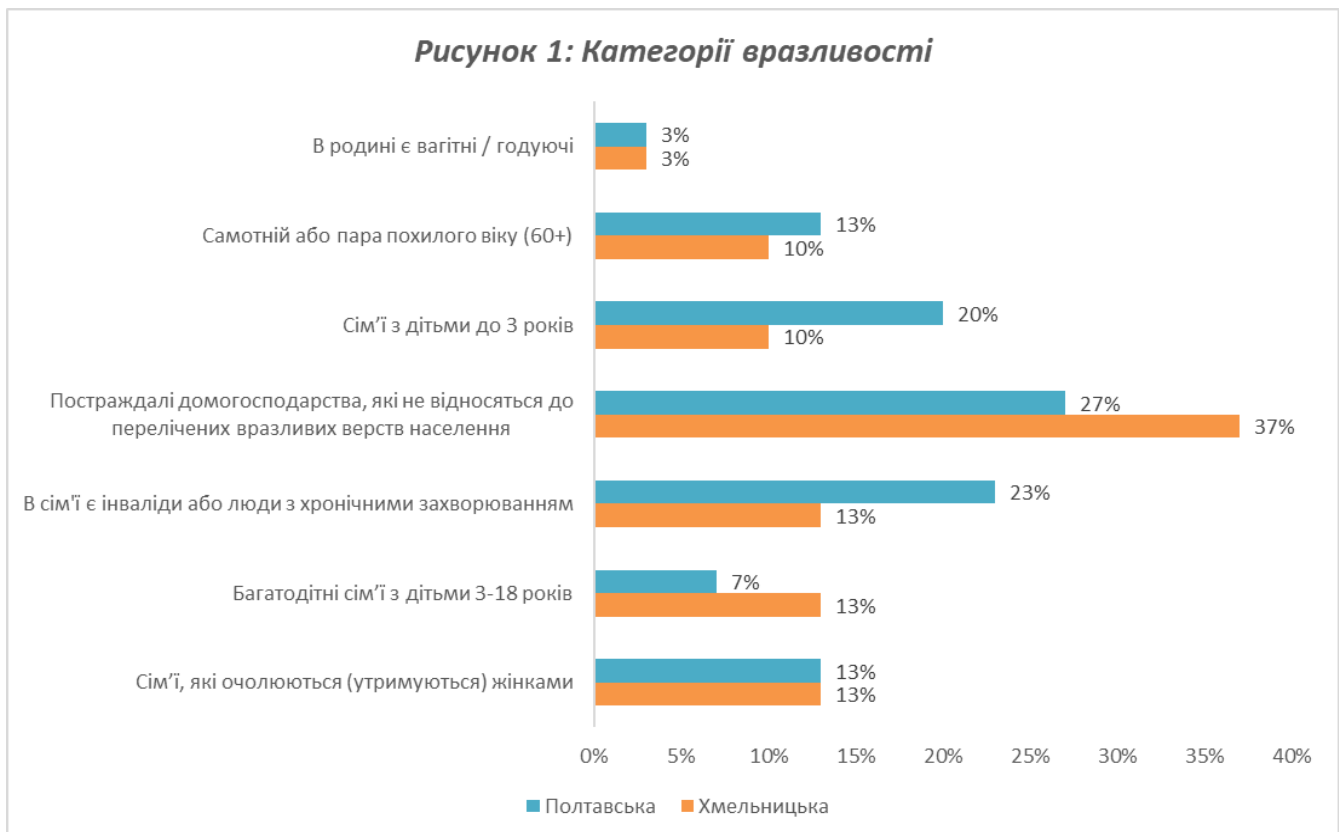
Мета дослідження: Визначити масштаб і глибину незабезпечених потреб в окремих напрямках сектору LIVELIHOOD у Хмельницькій та Полтавській областях.

Конкретна ціль дослідження: Дослідити потреби домогосподарств в сільськогосподарській галузі з метою забезпечення продовольчої безпеки людей та розвитку сільськогосподарського підприємництва в осіб, які постраждали від повномасштабного вторгнення, враховуючи специфіку найуразливіших верств населення, роботу ринків та присутність інших НГО в цьому секторі.

Вибіркова сукупність опитаних респондентів включає наступний розподіл:

1. 78% (47 ос.) респонденти віком 18-50 років, та 22% (13 осіб) віком 51+ років.
2. Серед усіх опитаних жінки складають 83% (50 осіб) та чоловіки 17% (10 осіб).
3. Середня кількість членів родини становить: 3-4 особи.
4. Місцеві мешканці - 79%, ВПО - 21%.
5. 68% (41 особа) бенефіціарів мали щонайменше одну категорію вразливості із запропонованого переліку та 32% (19 осіб) не мали жодної категорії вразливості, проте постраждали (див. Рисунок 1).

Рисунок 1: Категорії вразливості

Зміст дослідження:

[Ключові результати дослідження](#)

[Майновий стан респондентів](#)

[Стан сільськогосподарської діяльності та її перешкоди в регіонах](#)

[Проблеми щодо продовольчої безпеки в регіонах](#)

[Обізнаність та участь в програмах підтримки](#)

[Очікувана допомога від “Карітас” у сфері сільського господарства](#)

[Висновки](#)

[ДОДАТОК 1: Аналітичні таблиці з детальним розподілом відповідей \(за локацією, віком, статтю, та вразливістю\).](#)

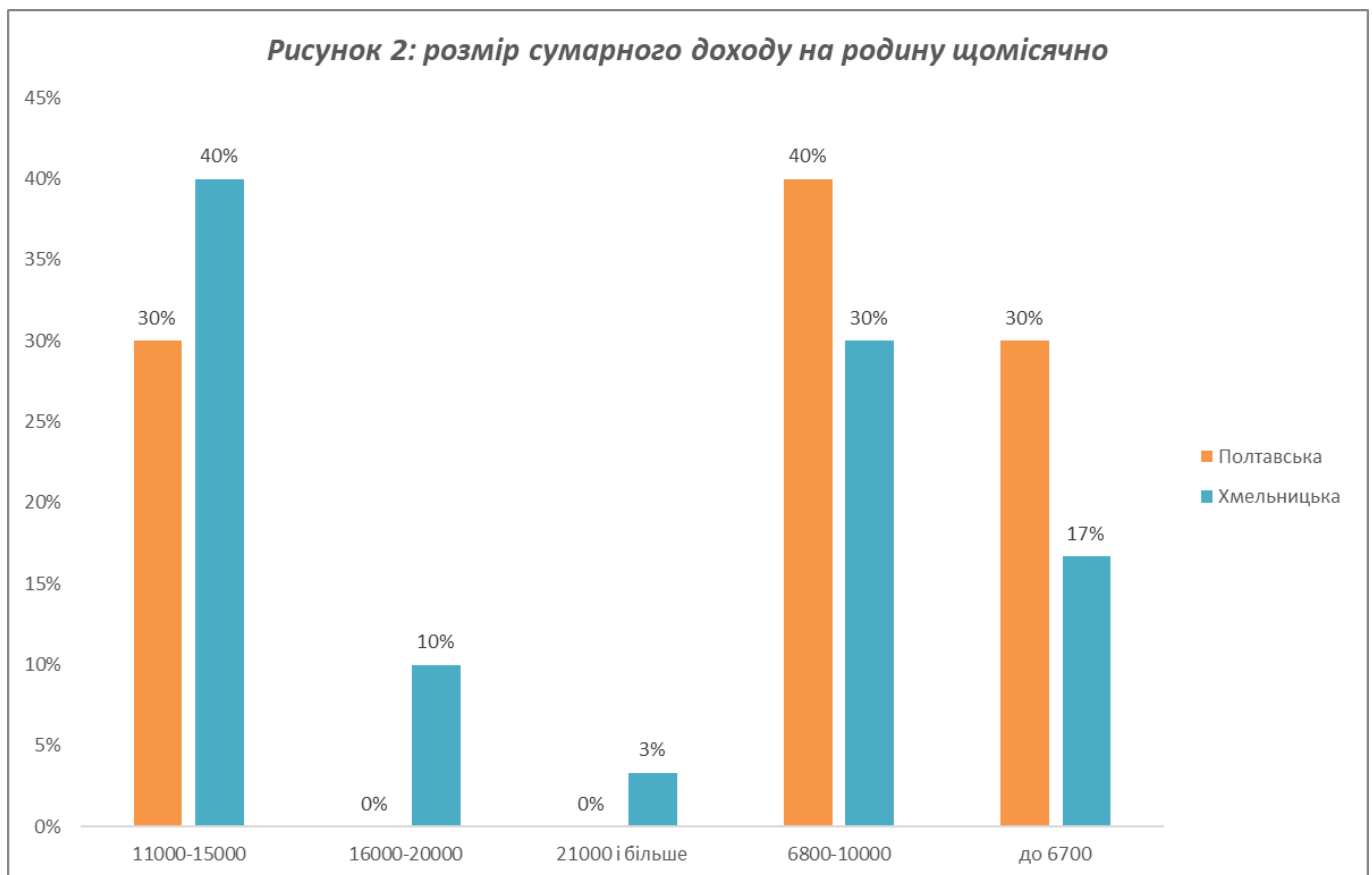
Ключові результати дослідження

- Опитані респонденти Полтавської області отримують нижчий дохід, ніж жителі Хмельницької. Середній розмір заробітку становить від 6800 до 15000 грн на родину щомісячно в обох областях. Середня кількість членів родини становить: 3-4 особи.
- Більшість респондентів мають присадибну ділянку та господарську будівлю.
- Більшість опитаних в обох областях ведуть сільськогосподарську діяльність.
- Найбільш популярні види с/г діяльності у Хмельницькій та Полтавській областях - це вирощування овочів та фруктів, розведення птиці.
- Респонденти займаються с/г діяльністю переважно з метою забезпечення своїх домогосподарств власними продуктами харчування. У Хмельницькому регіоні більша частка тих, хто продає товари власного виробництва.
- Відсутність грошей та людей, які могли б виконувати фізичну роботу - є найбільшими бар'єрами, аби розпочати власну с/г діяльність. Грант у розмірі 50 000 грн міг би допомогти тим, хто планує її стартувати. Також зафіксовано, що “проблеми зі здоров'ям” і “відсутність земельної ділянки” не дозволяють вести с/г діяльність.
- Також у ході дослідження було з'ясовано, що найактуальніші проблеми, які відчувають респонденти у веденні с/г діяльності на сьогодні - зростання цін на продукти харчування та втрата джерела доходу.
- У Хмельницькому та Полтавському регіонах не відчувається проблем пов'язаних з доступом до продуктів харчування.
- Більшість опитаних у Полтавській області вважають, що їх сім'ї недостатньо забезпечені продуктами, в той час коли на Хмельниччині ця частка дуже низька.
- Найбільші проблеми щодо харчування у регіонах пов'язані з бідністю та низьким рівнем доходу, а також із змінами цін на продукти харчування.
- В обох областях респонденти вирощують різні види продуктів харчування та зберігають їх у відповідних умовах або ж консервують, аби уникнути нестачі їжі.
- Більшість опитаних з Полтавщини та з Хмельниччини відповіли, що не відчувають обмеження в доступі до землі або інфраструктури, що перешкоджають власному господарюванню/виробництву.
- Більшість респондентів не володіють інформацією щодо програм допомоги чи соціальних ініціатив для сільських домогосподарств. Рівень поінформованості у Полтавській області нижчий, ніж у Хмельницькій. Було зафіксовано інтерес до підвищення обізнаності щодо таких програм. Респонденти, які знають про програми здебільшого беруть в них участь, зокрема було згадано проект з напрямку livelihood “ELIS” від “Карітасу” та програму підтримки від ДАР (Державного аграрного реєстру).

- Від “Карітасу” учасники дослідження найбільше очікують фінансову підтримку (видачу грантів, мікрокредитів, тощо), а також забезпечення домогосподарств насінням та добривами.
- Серед порад та рекомендацій для організації допомоги найчастіше запити стосувались закупівель різного роду сільськогосподарських товарів.

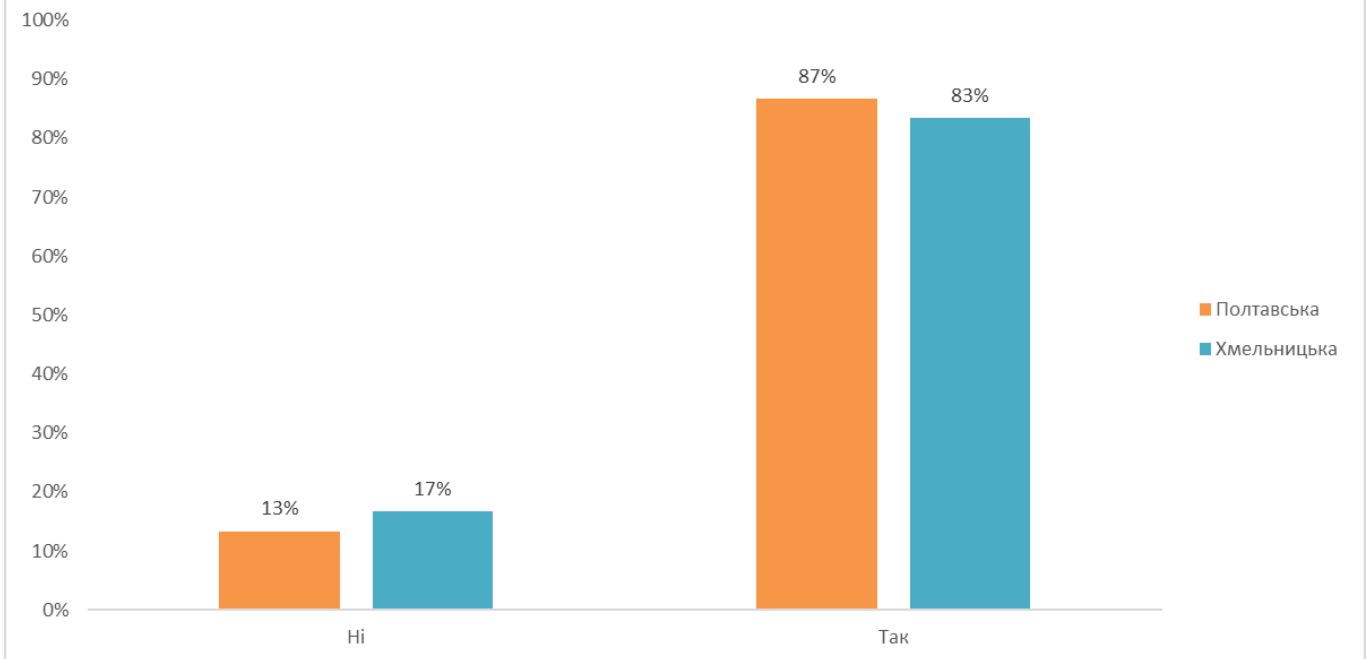
Майновий стан респондентів

У Хмельницькій області найбільша частка 40% (12 осіб) опитаних отримують 11000-15000 грн, як місячний дохід на родину. У Полтавській області 40% (12 осіб) заробляють суму у розмірі 6800-10000 грн на всіх членів родини кожного місяця. Загалом, у Полтавській області зафіксовано менші доходи, ніж у Хмельницькій серед опитаних респондентів (див. Рисунок 2).

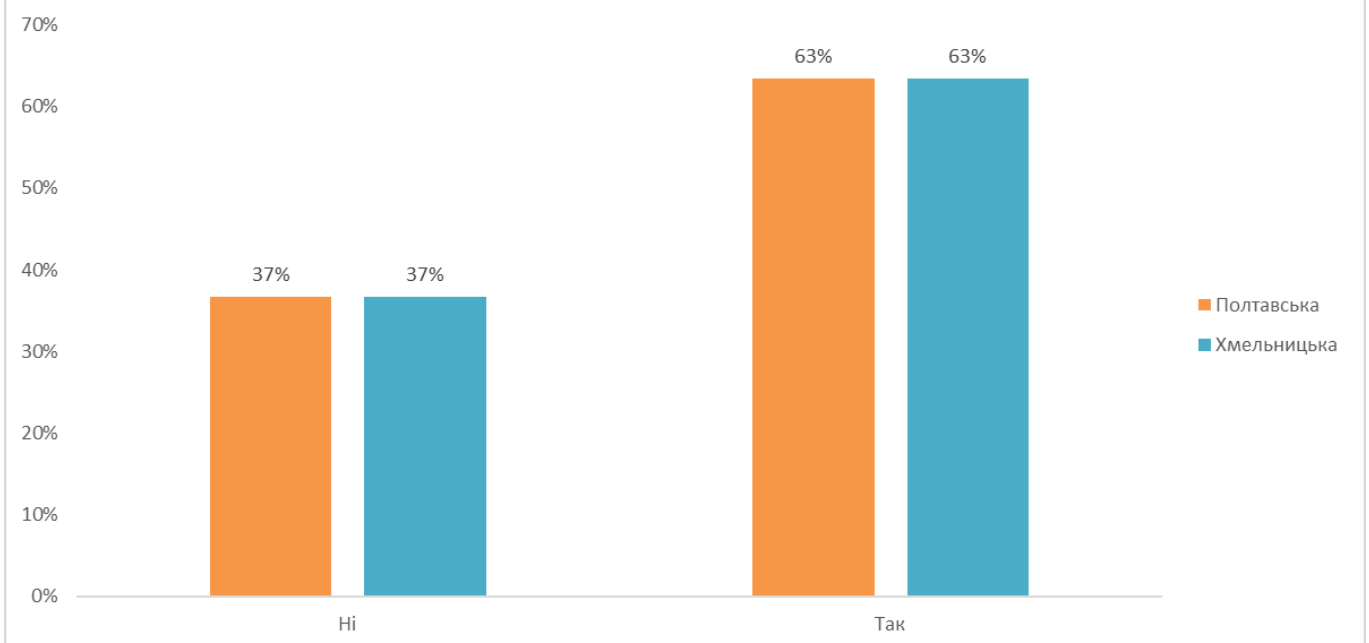
87% (26 осіб) та 86% (25 осіб) серед опитаних респондентів у Полтавській та Хмельницькій областях відповіли, що мають присадибну ділянку. Мінімальний розмір цієї ділянки становить 1 сотик, максимальна площа 150 сотиків. Найчастіше респонденти володіють землею у розмірі 20 сотиків (див. Рисунок 3).

Рисунок 3: Наявність присадибної ділянки

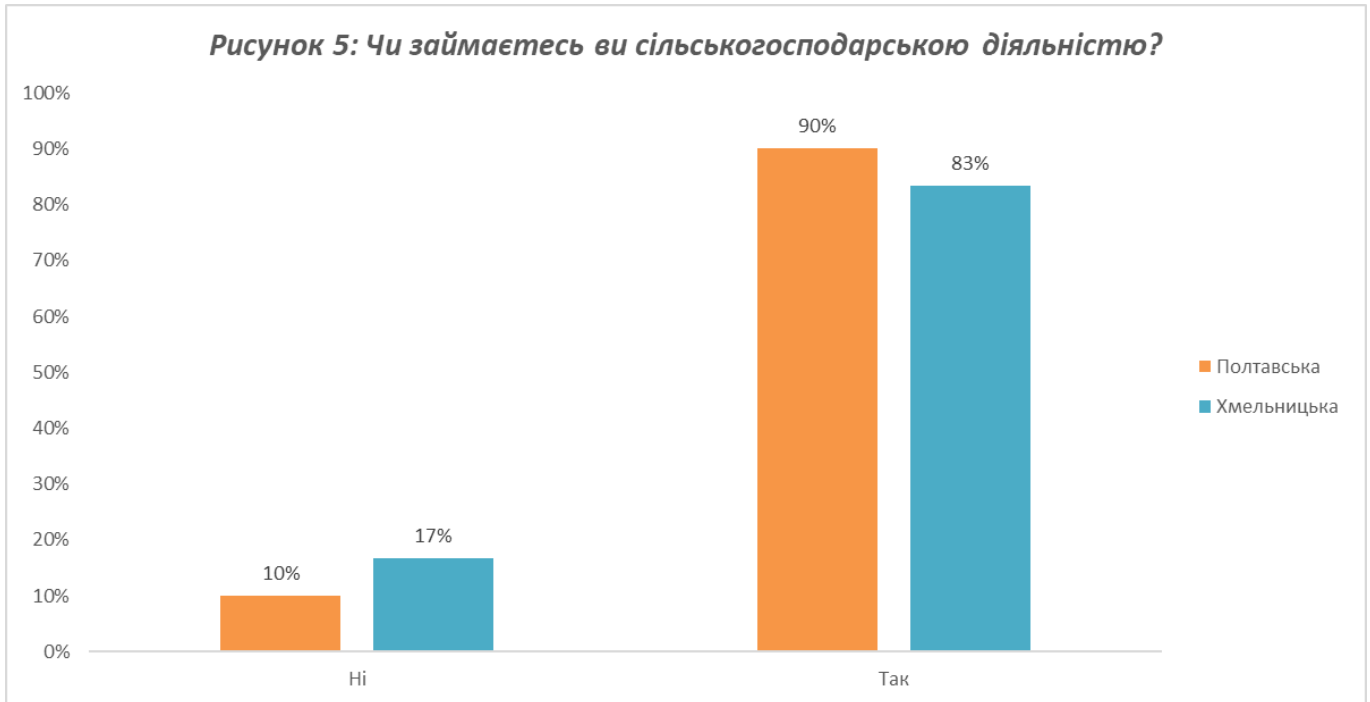
В обох областях 63% (19 осіб) респондентів володіють господарськими будівлями такими, як курники, свинарники, корівники (див. Рисунок 4). Найбільша площа будівлі становить 50 м², мінімальна 2 м². Більшість респондентів володіють приміщенням від 20 м² до 50 м².

Рисунок 4: Наявність господарської будівлі

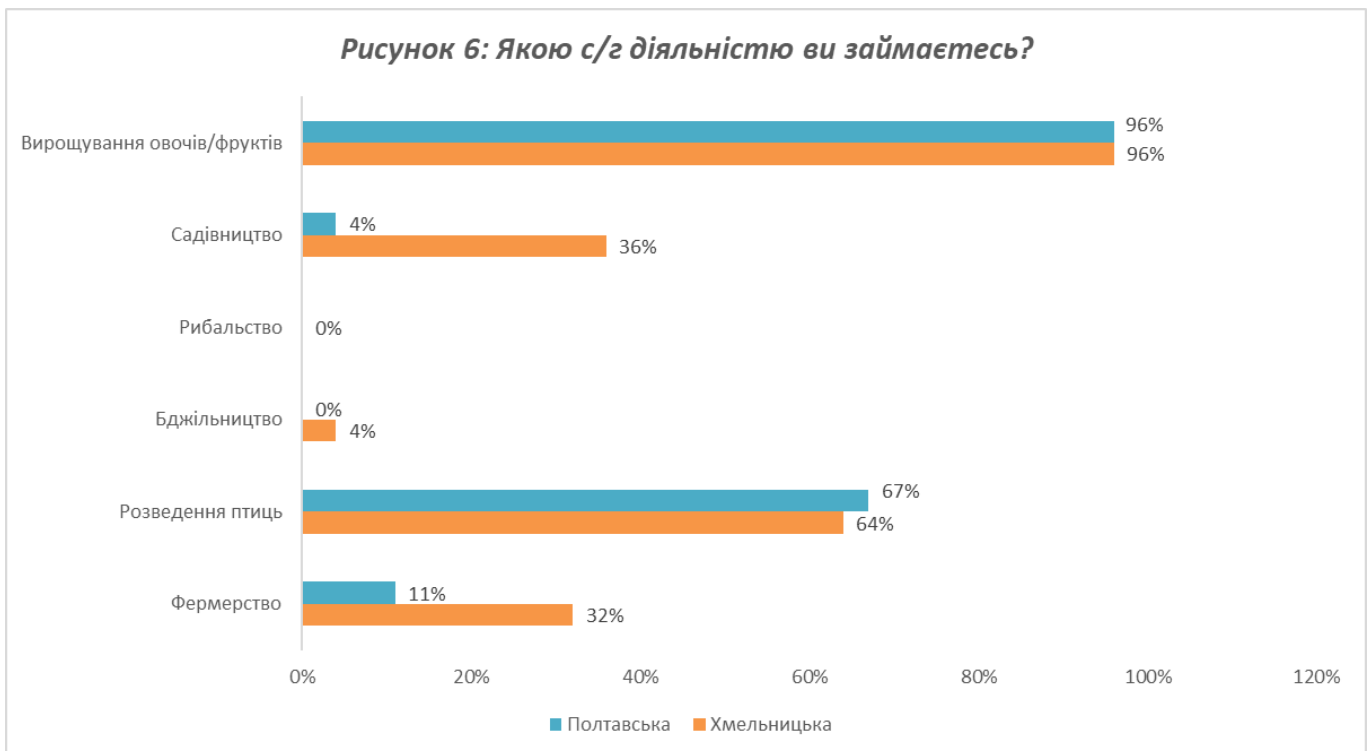

Стан сільськогосподарської діяльності та її перешкоди в регіонах

90% (27 осіб) респондентів у Полтавській та 83% (25 осіб) у Хмельницькій області відповіли, що ведуть сільськогосподарську діяльність (див. Рисунок 5). 88% (38 осіб), що займаються господарством - це респонденти віком 18-50 років.

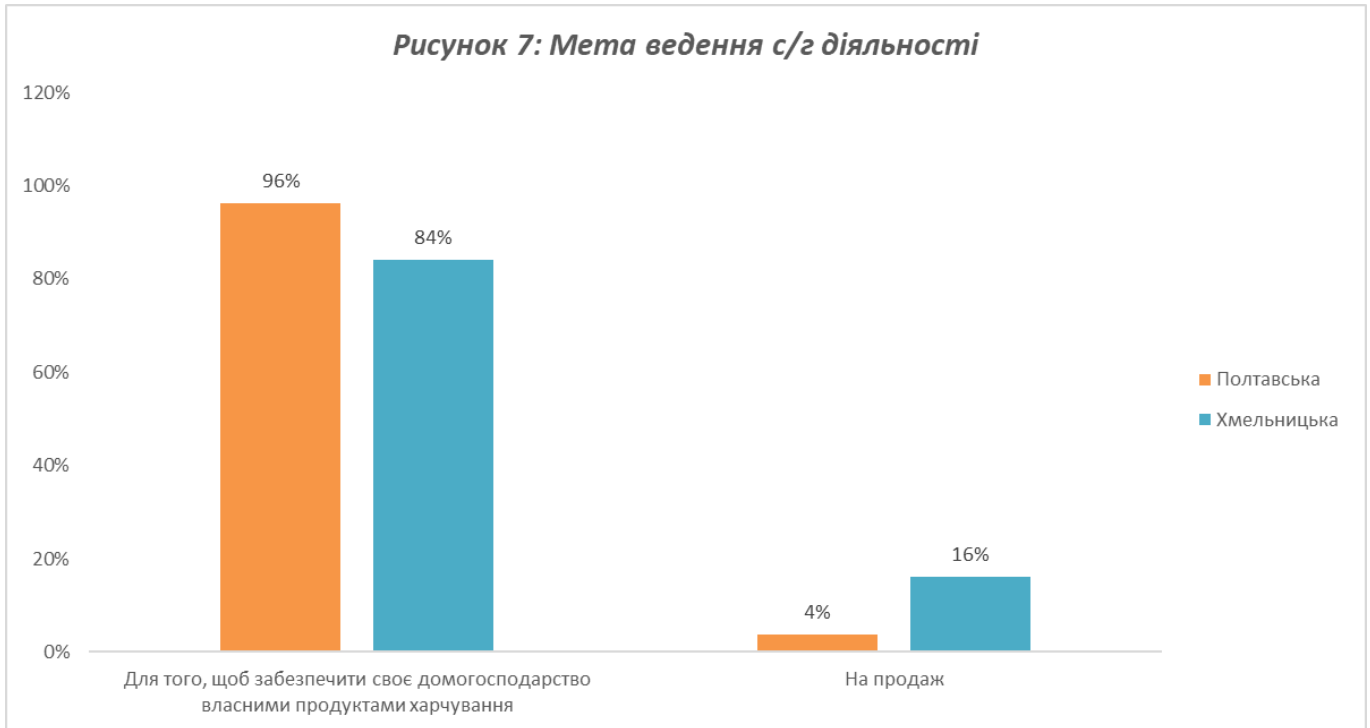

96% (24 та 26 осіб) серед тих, хто відповів, що веде с/г діяльність в обох областях займаються вирощуванням овочів та фруктів. Понад 60% (16 та 18 осіб) респондентів також зазначили, що розводять птиць. Окрім цього, 36% (9 осіб) опитаних у Хмельницькій області займаються садівництвом, 32% (8 осіб) фермерством та 4% (1 особа) бджільництвом. У той час коли в Полтавському регіоні показники значно нижчі: 11% (3 осіб) ведуть фермерську діяльність та 4% (1 особа) обрали садівництво (див. Рисунок 6).

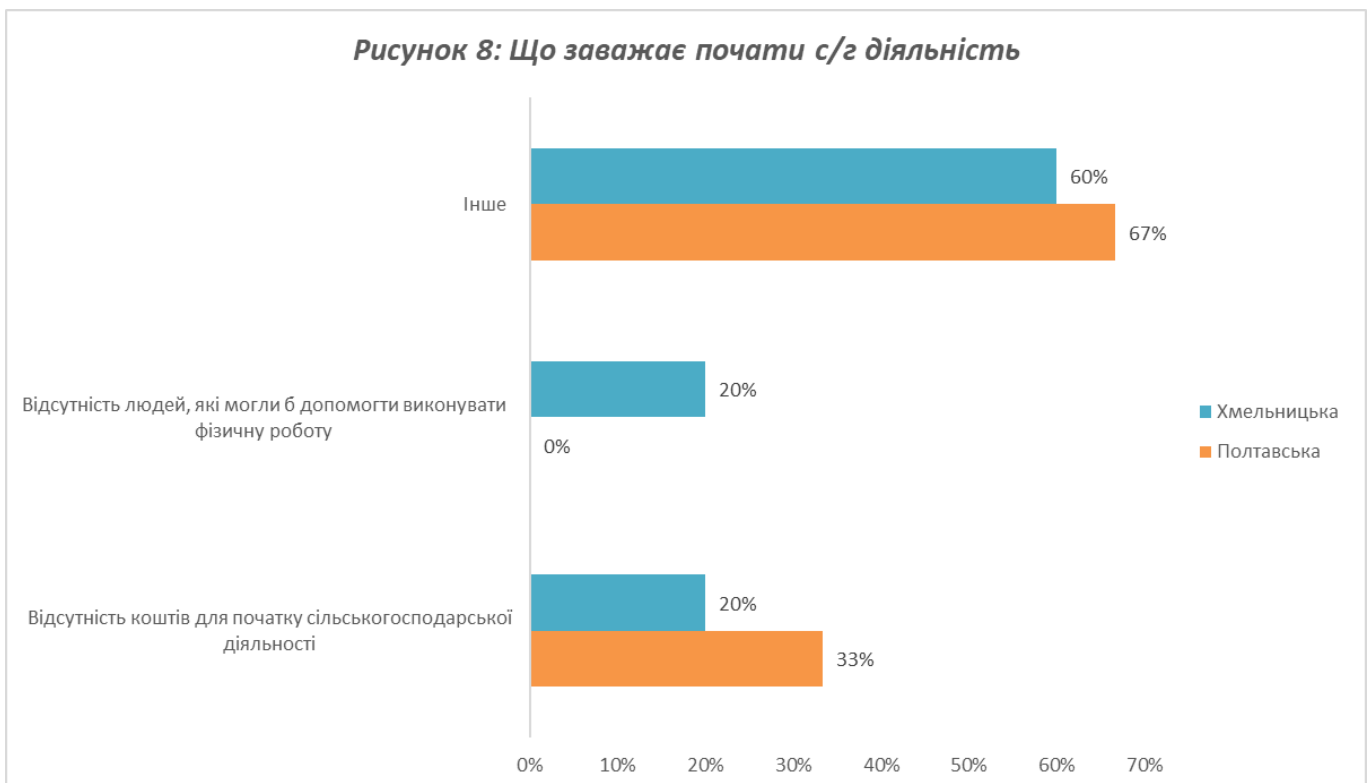

Серед тих респондентів, хто веде с/г діяльність, 96% (26 осіб) у Полтавській та 84% (21 особа) у Хмельницькій областях роблять це з метою забезпечення свого домогосподарства власними

продуктами харчування. Лише 16% (4 осіб) у Хмельницькому та 4% (1 особа) у Полтавському регіонах займаються сільським господарством на продаж (див. Рисунок 7).

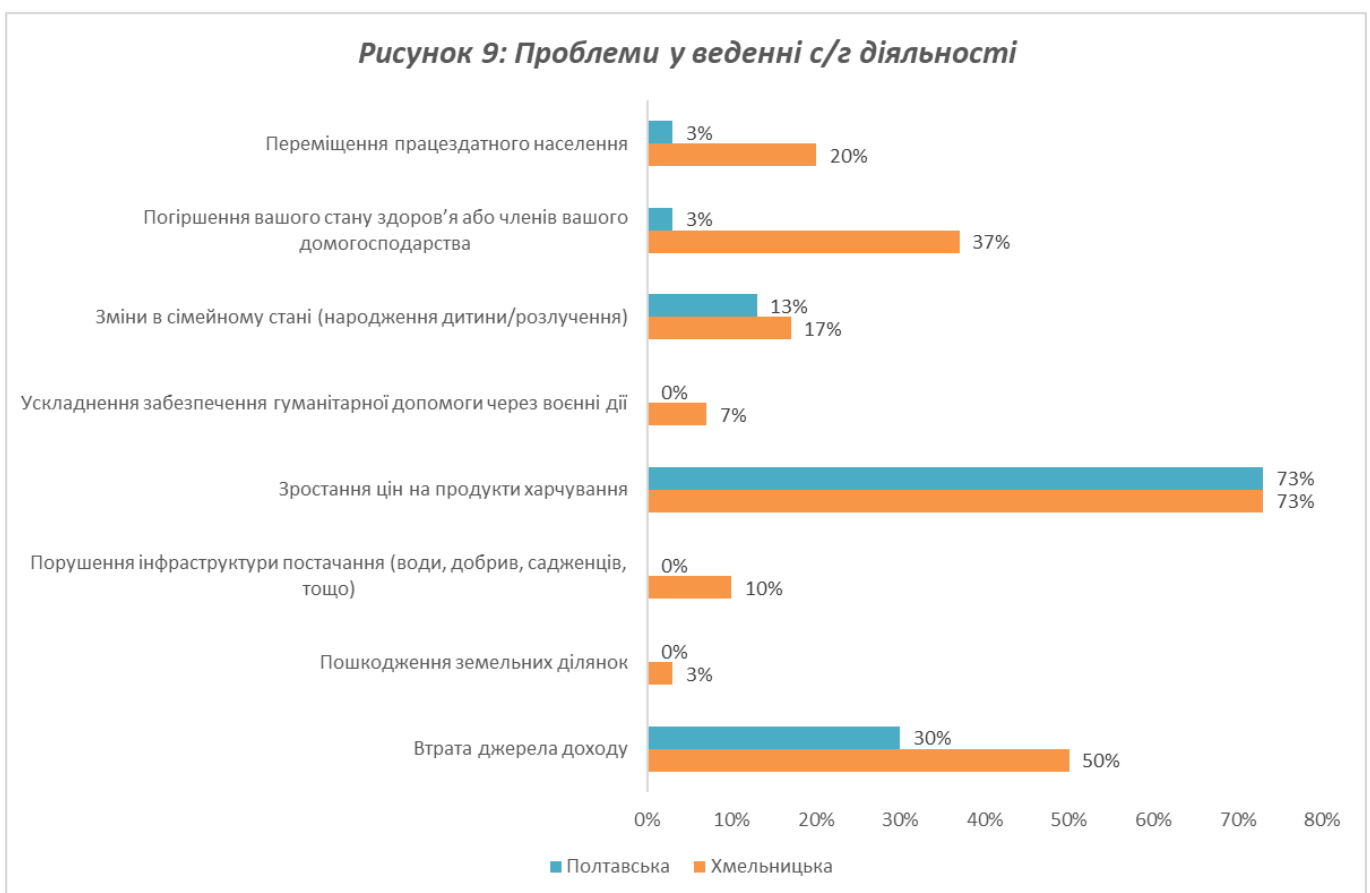
Частина респондентів, які вказали, що не мають господарства, вважають, що відсутність коштів (33%/1 особа та 20%/1 особа) і відсутність людей, які могли б виконувати фізичну роботу (20%/1 особа) заважають розпочати с/г діяльність (див. Рисунок 8). Також додатково респонденти зазначили, що сума гранту у розмірі 50 000 грн могла б допомогти їм почати таку діяльність. Понад 60% (5 осіб) в обох областях обрали варіант відповіді “інше” та вказали, що не можуть почати справу через “проблеми зі здоров’ям” і “відсутність земельної ділянки”.

Також у ході дослідження було з'ясовано ключові актуальні проблеми, які відчувають респонденти у веденні с/г діяльності на сьогодні. 73% (22 осіб) в обох областях зазначили, що зіткнулися з проблемами через зростання цін на продукти харчування. 50% (15 осіб) опитаних у Хмельницькій області та 30% (9 осіб) у Полтавській втратили джерела доходу.

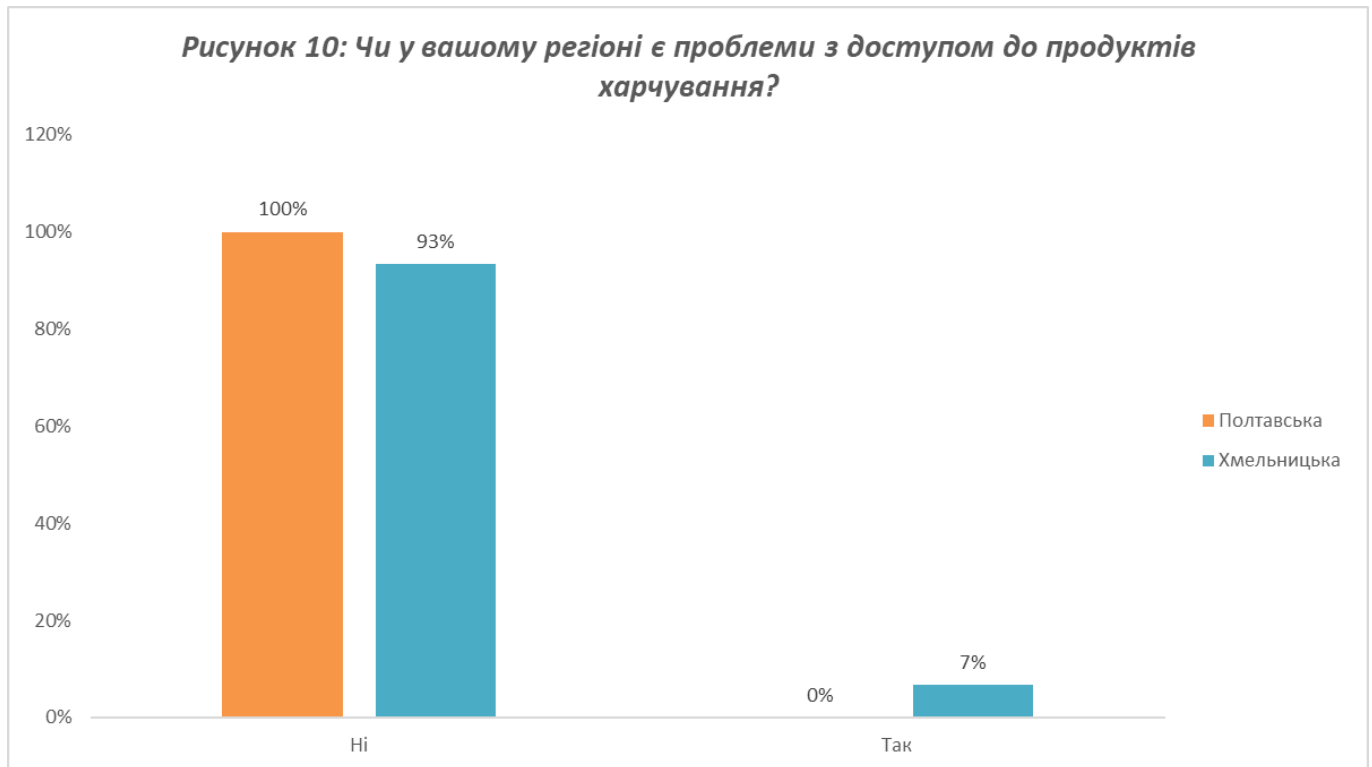
Респонденти з Хмельниччини гостріше відчувають перешкоди для ведення сільського господарства через погіршення стану власного здоров'я або членів домогосподарства (37%/11 особа), переміщення працездатного населення (20%/6 осіб), зміни у сімейному стані (17%/5 осіб), порушення інфраструктури постачання (10%/3 осіб), ускладнення забезпечення гуманітарної допомоги через воєнні дії (7%/2 осіб) та пошкодження земельних ділянок (3%/1 особа). Натомість у Полтавському регіоні лише 13% (4 осіб) зазначили про проблеми через зміни в сімейному стані та всього 3% (1 особа) через переміщення працездатного населення та погіршення стану здоров'я, решта перешкод не були актуальними для опитаних (див. Рисунок 9).

Рисунок 9: Проблеми у веденні с/г діяльності

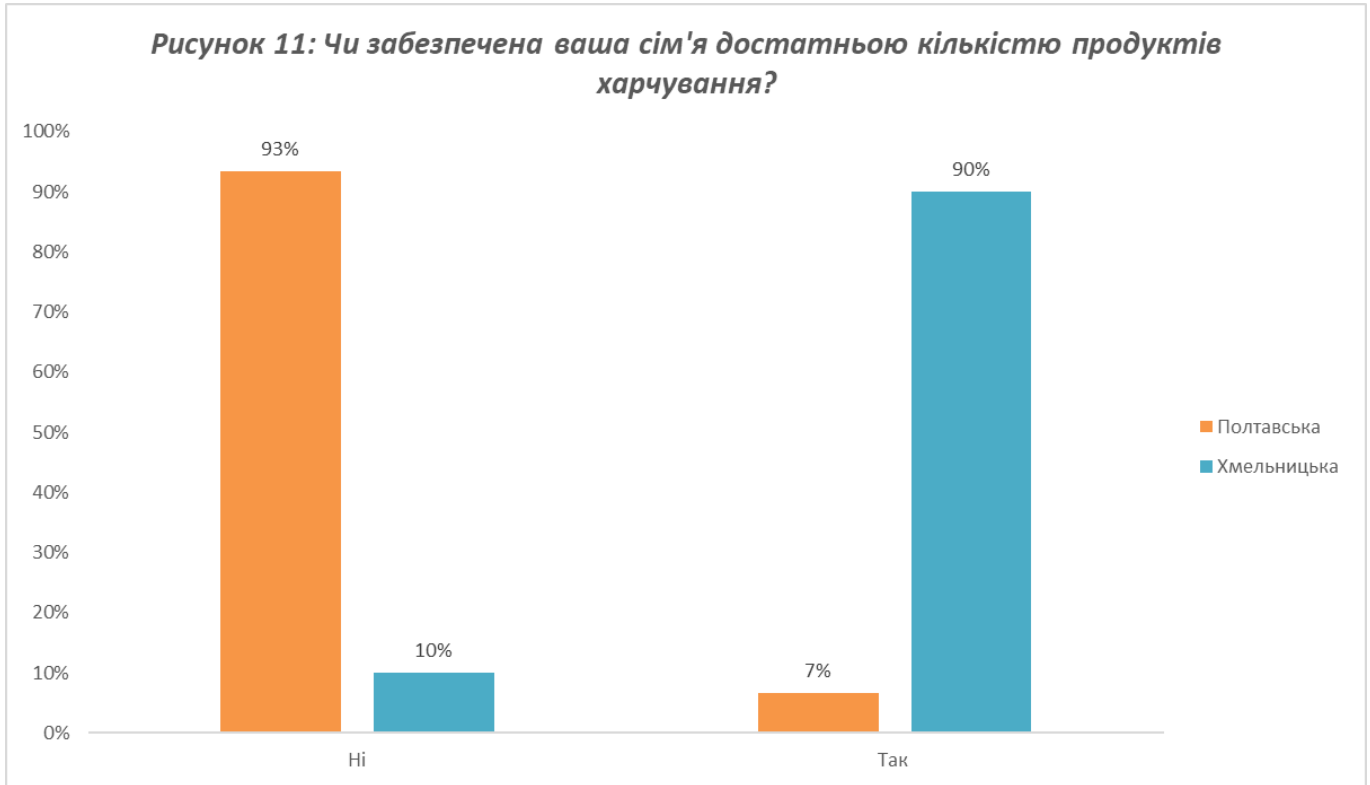

Проблеми щодо продовольчої безпеки в регіонах

У Полтавській 100% (30 осіб) відповіли, що не мають проблем з доступом до продуктів харчування. 7% (2 осіб) респондентів з Хмельниччини відповіли, що такі перешкоди відчують (див. Рисунок 10).

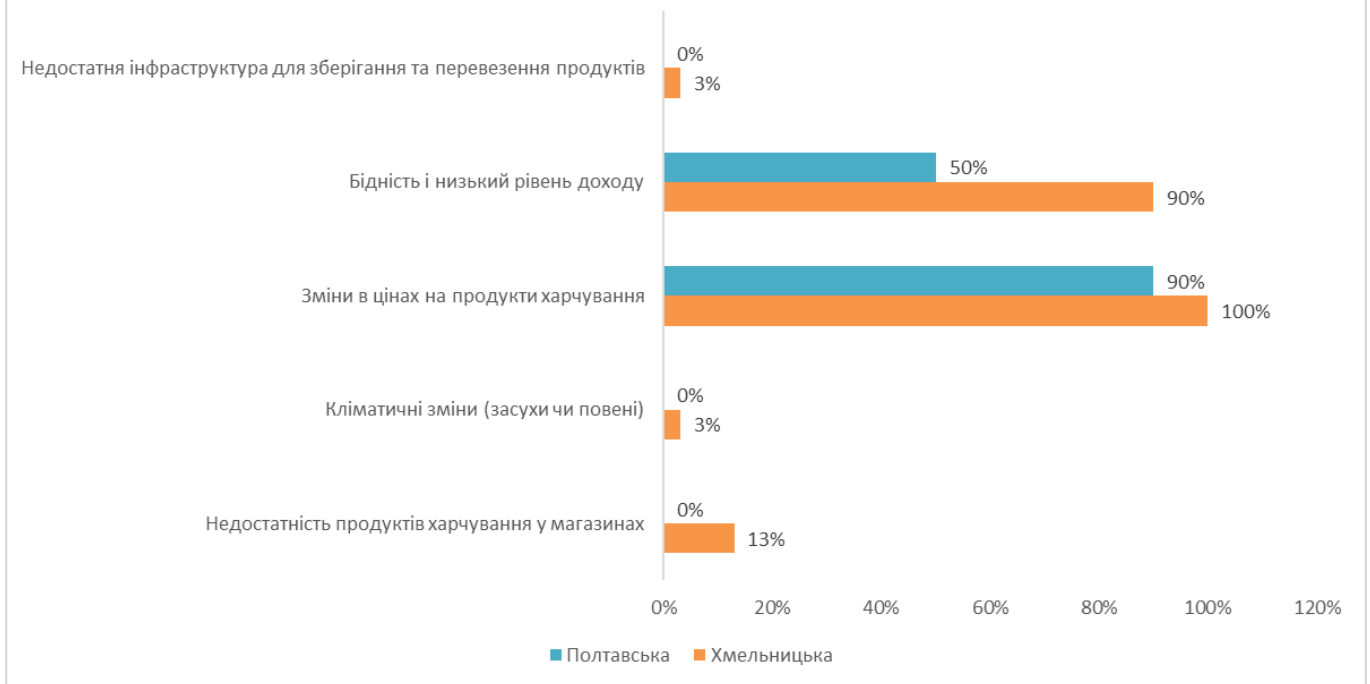
Значні розбіжності між регіонами спостерігаються щодо достатності кількості продуктів харчування. 93% (28 осіб) з Полтавської області вважають, що їх сім'ї недостатньо забезпечені продуктами, в той час коли на Хмельниччині всього 10% (3 осіб) обрали такий же варіант відповіді (див. Рисунок 11). Можна припустити, що така ситуація може бути пов'язана з нижчим рівнем доходу у Полтавському регіоні (див. Рисунок 2).

Усі 100% (60 осіб) опитаних в обох областях зазначили, що відчувають проблеми щодо харчування у своєму регіоні та обрали кілька запропонованих варіантів.

50% (15 осіб) опитаних у Полтавській області вважають, що найбільші проблеми щодо харчування у їхньому регіоні пов'язані з бідністю та низьким рівнем доходу, а також 90% (27 осіб) опитаних вказали на зміни в цінах на продукти харчування. Мешканці Хмельницької області також зазначили, що бідність (100%/30 осіб) та зміни в цінах (90%/27 осіб) є найбільш впливовими причинами проблем з харчуванням в їхньому регіоні, проте також було зафіксовано, що 13% (4 осіб) пов'язують проблеми з недостатністю продуктів в магазинах, 3% (1 особа) з недостатньою інфраструктурою для зберігання та перевезення продуктів, а також інші 3% (1 особа) вважають причиною кліматичні зміни (див. Рисунок 12).

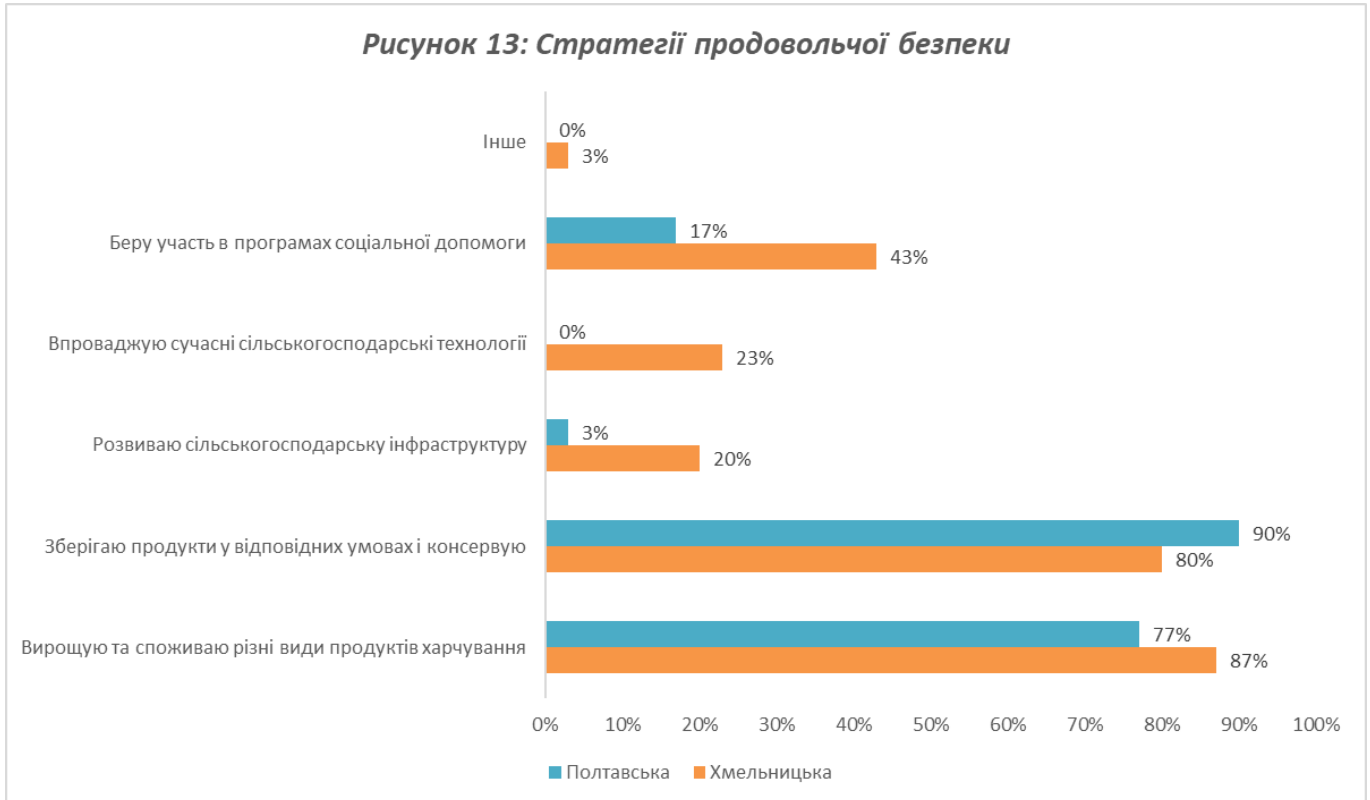
Рисунок 12: Найбільші проблеми щодо харчування у регіоні

Опісля з'ясування проблем, пов'язаних з харчуванням, та причин через, які вони виникають, було зафіксовано стратегії продовольчої безпеки, які практикують учасники дослідження.

В обох областях респонденти вирощують різні види продуктів харчування (77%-87%/ 23-26 осіб) та зберігають їх у відповідних умовах або ж консервують 80%-90% (24-27 осіб). Значна частка мешканців Хмельниччини (43%/13 осіб) та жителів Полтавщини (17%/5 осіб) беруть участь в програмах соціальної допомоги. Лише 20-23% (6-7 осіб) респондентів Хмельницької області впроваджують сучасні с/г технології та розвивають с/г інфраструктуру.

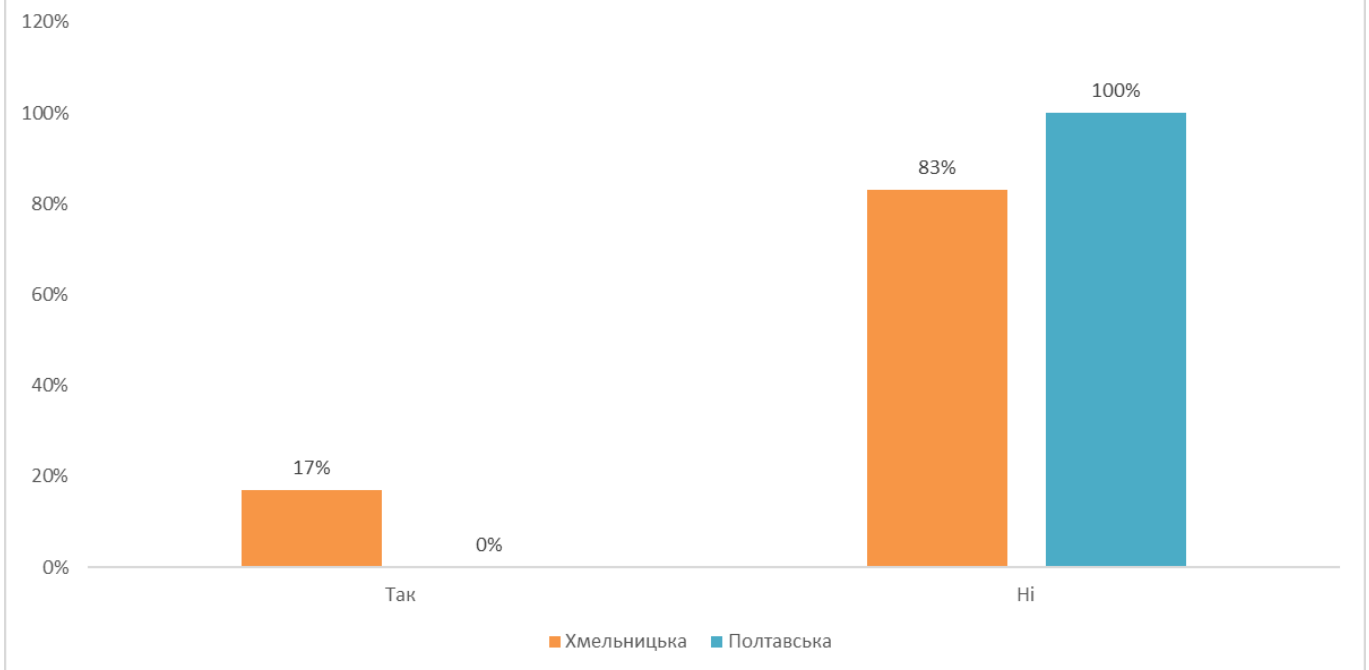
Рисунок 13: Стратегії продовольчої безпеки

Усі опитані респонденти з Полтавщини (100%/30 осіб) та 83% (25 осіб) з Хмельниччини відповіли, що не відчують обмеження в доступі до землі або інфраструктури, що перешкоджають власному господарюванню/виробництву. Всього 17% (5 осіб) опитаних у Хмельницькій області зазначили, що відчували наступні перешкоди:

- *“Біля хати немає ділянки під город, лише сад”*
- *“Біля хати немає земельної ділянки, лише господарські прибудови”*
- *“Власники будинку не дають всю землю в користування”*
- *“Була дуже занедбана ділянка, розчищали самі ділянку”*
- *“Проживаю в шелтері”.*

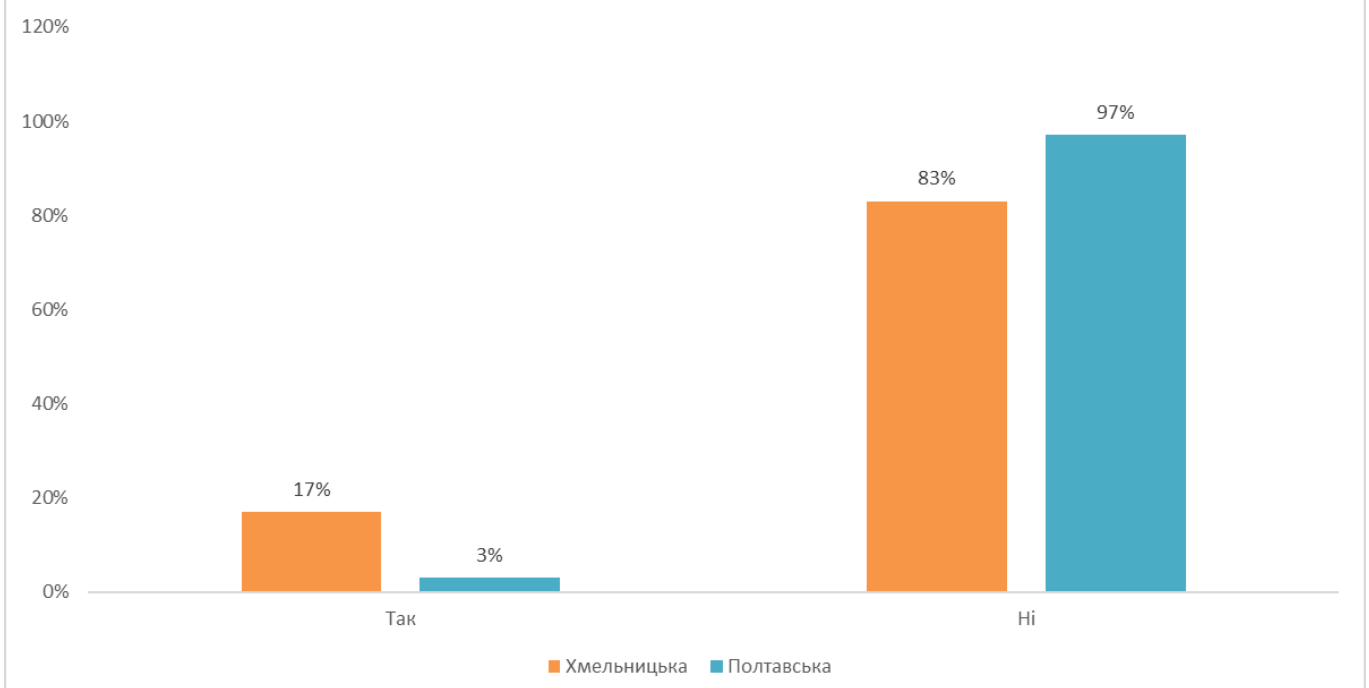
Рисунок 14: Чи було обмеження в доступі до землі або інфраструктури, що перешкоджало власному господарюванню/виробництву?

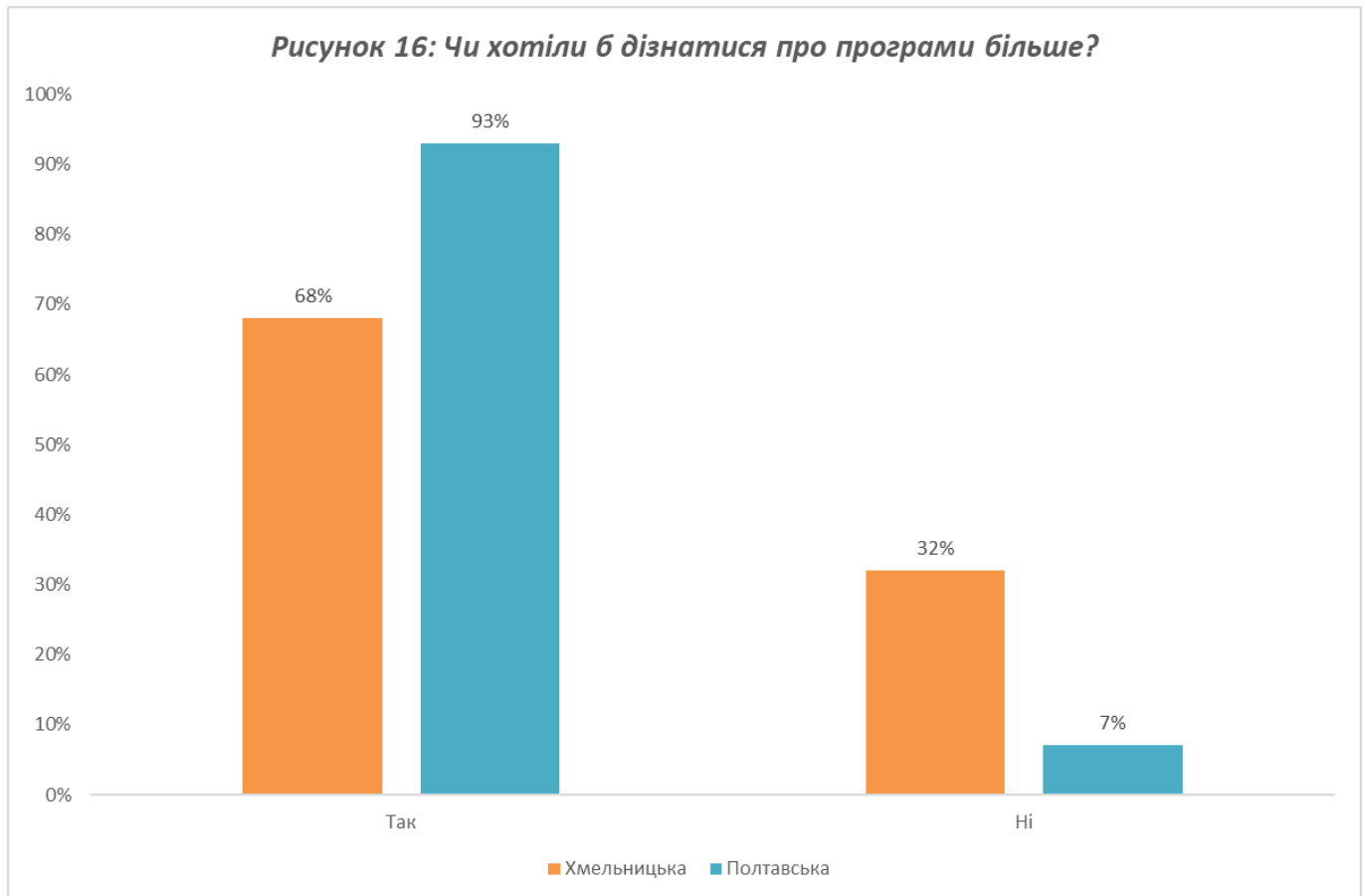
Обізнаність та участь в програмах підтримки

У ході дослідження було зафіксовано, що більшість (97%/29 осіб та 83%/25 осіб) опитаних респондентів не володіють інформацією щодо програм допомоги чи соціальних ініціатив для сільських домогосподарств (див. Рисунок 15). Більш проінформованими про такі активності є жителі Хмельницької області (17%/5 осіб), натомість на Полтавщині частка таких жителів становить лише 3% (1 особа).

Рисунок 15: Чи відомо вам про програми допомоги чи соціальні ініціативи, які допомагають сільським домогосподарствам?

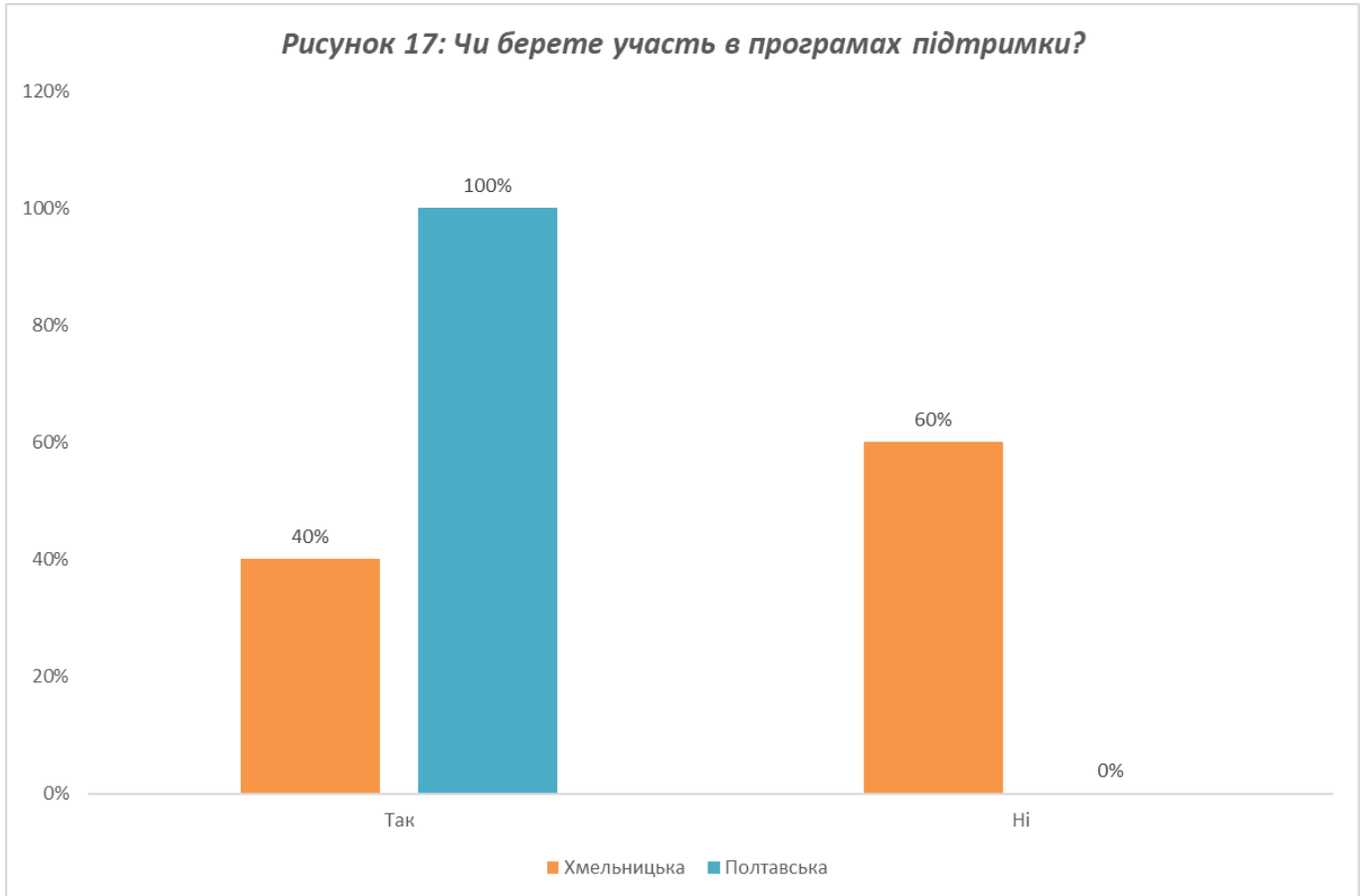

Серед тих, хто зазначив, що не знає про існуючі програми підтримки, 93% (27 осіб) у Полтавській області хотіли б дізнатися більше про соціальні ініціативи, на Хмельниччині - це 68% (17 осіб). Було виявлено, що 32% жителів Хмельницького регіону не бажають знати більше про заходи допомоги сільському господарству (див. Рисунок 16).

3 респонденти з обох областей, які знають про програми підтримки сільських домогосподарств, беруть в них участь. 2 опитаних (40%) з Хмельниччини є учасниками проекту з напрямку livelihood “ELIS” від “Карітасу”. 1 особа (100%) з Полтавщини бере участь у програмі підтримки від ДАР (Державного аграрного реєстру). Респонденти з Хмельницької області, що знають про соціальні ініціативи, не беруть в них участь, бо вважають, що “програми реалізуються не в моїй громаді” (2 осіб) та “нецікаво” (1 особа).

Рисунок 17: Чи берете участь в програмах підтримки?

Очікувана допомога від “Карітас” у сфері сільського господарства

Респондентам обох областей був запропонований перелік потенційної допомоги, яку може надати “Карітас” у сфері сільського господарства з можливістю обрати кілька найбільш відповідних послуг.

У Полтавській (100%/30 осіб) та Хмельницькій областях (67%/20 осіб) найбільше очікують на фінансову підтримку (видачу грантів, мікrokредитів, тощо). Також респонденти хотіли б отримати послугу з забезпечення домогосподарств насінням та добривами 67% (20 осіб) та 50% (15 осіб) у Полтавському та Хмельницькому регіонах відповідно.

Також на Хмельниччині є запит на технічну підтримку (надання в оренду обладнання, тощо) - 43% (11 особа) , навчальну програму - 37% (9 осіб), відбудову/ремонт пошкоджених господарських будівель - 23% (7 осіб), допомога у пошуку ринку збуту товарів продовольства - 13% (7 осіб) та експертне консультування - 7% (2 осіб). Ті, хто обрали “інше” (30%/9 осіб) в Хмельницькій області зазначили, що даний перелік послуг “не цікавить” (4 осіб), “не актуально” (4 осіб), “не задумувалась” (1 особа) .

На Полтавщині з переліку послуг також обирали відбудову/ремонт пошкоджених будівель - 20% (6 осіб) , технічну підтримку - 10% (3 осіб) та навчальну програму - 3% (1 особа) опитаних респондентів (див. Рисунок 18).

Рисунок 18: Очікувана допомога від "Карітас"

Кілька респондентів з Хмельницької області залишили свої пропозиції/рекомендації щодо кращої організації програм підтримки і зазначили наступні потреби:

- “Потрібні гроші на ліки та медичне обслуговування.”
- “Є земля, яку потрібно розробити, але немає здоров'я зробити це самим. Не має обладнання та інвентаря для обробки землі.”
- “Немає землі біля будинку, але хотіли б щось вирощувати. Могли б тримати курей, але немає сар. Не можемо купувати корм, бо низький дохід.”
- “Хочу вирощувати качок. Для цього мені потрібні гроші на закупівлю кормів та качок.”
- “Хочу мати власні теплиці для вирощування зелені. Закупила птиці, потрібно допомога з кормами для них.”
- “Потрібна допомога у закупівлі порослят, кормів. Планую вирощувати свиноматок і продавати порослят.”
- “Маю пасіку. Потрібно закупити машину, яка буде перевозити вулики з бджолами.”
- “Проблеми з водопостачанням питної води. Потрібно почистити криницю або бурити нову.”

Висновки

Згідно з отриманими даними в ході дослідження сільськогосподарська сфера у Хмельницькій та Полтавській областях потребують підтримки. Більшість проблем, які існують у с/г секторі пов'язані зі скрутним економічним становищем (втратою джерела доходу, низьким рівнем заробітку та зростанням цін на продукти харчування).

Більшість респондентів мають присадибну ділянку та господарську будівлю і відповідно ведуть сільськогосподарську діяльність. Найпопулярнішими практиками є вирощування овочів/фруктів та розведення птиці. Учасники дослідження майже не продають товарів власного виробництва. Варто з'ясувати, чи це пов'язано з низьким рівнем обізнаності щодо ринку збуту продуктів або ж з недостатньою кількістю виробництва.

Відсутність грошей та людей, які могли б виконувати фізичну роботу - є найбільшими бар'єрами, аби розпочати власну с/г діяльність. Грант у розмірі 50 000 грн міг би допомогти тим, хто планує її стартувати.

У Хмельницькому та Полтавському регіонах не відчувається проблем пов'язаних з доступом до продуктів харчування або до землі чи інфраструктури, що перешкоджають власному господарюванню/виробництву. Проте, більшість опитаних у Полтавській області вважають, що їх сім'ї недостатньо забезпечені продуктами, в той час коли на Хмельниччині ця частка дуже низька.

Також в ході дослідження було зафіксовано, що більшість респондентів не володіють інформацією щодо програм допомоги чи соціальних ініціатив для сільських домогосподарств. Рівень поінформованості у Полтавській області нижчий, ніж у Хмельницькій. Варто підвищувати обізнаність щодо таких програм. Респонденти, які знають про програми здебільшого беруть в них участь, зокрема було зазначено проект з напрямку livelihood "ELIS" від "Карітасу" та програму підтримки від ДАР (Державного аграрного реєстру).

Від "Карітасу" учасники дослідження найбільше очікують фінансову підтримку (видачу грантів, мікрокредитів, тощо), а також забезпечення домогосподарств насінням та добривами. Окрім цього, на Хмельниччині ще є запити на технічну підтримку (надання в оренду обладнання, тощо), навчальну програму та відбудову/ремонт господарських будівель.

Серед порад та рекомендацій для організації допомоги найчастіше запити стосуються закупівель різного роду сільськогосподарських товарів для початку/розвитку своєї с/г діяльності.

ДОДАТОК 1: Аналітичні таблиці з детальним розподілом відповідей (за локацією, віком, статтю, та вразливістю) - посилання.